

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratieve Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Losse nummers f 0,25.

DE REKENING OPMAKEN

Januari is bij uitstek de maand, waarin nagegaan wordt hoe de zaken ervoor staan. Dat gebeurt bij het bedrijfsleven, in de winkels en ook bij tal van verenigingen en organisaties. Het Humanistisch Verbond maakt daarop geen uitzondering, al wordt het twee-jaarlijks congres waarbij o.a. het hoofdbestuur rekening en verantwoording van zijn beleid gaat afleggen, pas eind april gehouden. Maar in de maand die achter ons ligt zijn de cijfers bekeken en is het jaarverslag al vast gereed gemaakt, opdat de besturen en de leden voldoende gelegenheid hebben zich te oriënteren en kennis ervan te nemen.

Nu is het Verbond geen geheime secte en het laat niet na om zoveel mogelijk in het nieuws te komen. Elk jaar is er een persconferentie, met als gevolg dat in de krant belangrijke gebeurtenissen vermeld worden. In 1962 is dat het derde congres geweest van de Internationale Humanistische en Ethische Unie, begin augustus in Oslo gehouden en de oprichting van het Centrum voor Humanistische vorming in de herfst. Dat waren activiteiten die extra opvielen, maar daarnaast is er een ontwikkeling geweest van „gewone” dingen, werkzaamheden die al bestonden en die zo langzamerhand tot routine-bezigheden zijn gaan behoren.

Men weet nu wel, dat er humanistische raadslieden zijn in gevangenissen en arbeiderskampen, zieken- en bejaardenbezoekers, geestelijke raadslieden in tal van plaatsen, bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden, een correspondentiekring voor huwelijkscontacten en humanistische medewerking aan telefonische hulpdiensten. Maar we hebben hier niet met afgeronde zaken te ma-

ken die jaar in jaar uit functioneren en waar men verder niet naar om behoeft te kijken. Zoals elke activiteit vragen ze niet alleen voortdurende zorg en steun, maar breiden deze werkzaamheden zich ook steeds meer uit. Dat betekent meer vrijwilligers die er bij betrokken moeten worden, meer scholing en tevens ook de noodzakelijke uitbreiding met beroepskrachten. Dank zij de versterking van de financiële middelen, die grotendeels komen uit vrijwillige bijdragen die door de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme bijeengebracht worden, is het ook in 1962 mogelijk geweest op dit gebied enkele belangrijke stappen vooruit te doen. En bovendien een wens te vervullen die al lang leefde, n.l. het aanstellen van een raadsman in het Rijn- en Maasmondgebied. Daarmee is het lijstje van wat zou moeten gebeuren nog lang niet uitgeput, integendeel. Er is een merkwaardig verschil tussen de invloed die het humanisme uitoefent en de grootte van het ledental. Al stijgt dit ook, zij het vrij langzaam en al is dit ook het geval met de lezers van onze publicaties, toch is het onmogelijk uit de contributies alles te financieren. Zonder de medewerking van vele niet-leden zou het onmogelijk zijn aan de groeiende eisen te voldoen. Natuurlijk moet gepoogd worden het ledental te vergroten. Daarnaast is echter de steun van hen, die wel willen bijdragen, maar (nog) geen lid willen worden, onontbeerlijk. En bij het opmaken van de rekening is die steun ingecalculeerd. De ervaring heeft geleerd dat daarop gerekend kan worden en de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme ziet dan ook met enig vertrouwen de resultaten van de a.s. maart-actie tegemoet.

hartelijk dank

aan al degenen, die hun abonnementsgeld van f 4,— voor het Woord van de Week over 1963 reeds per giro hebben voldaan. En dit zijn er zeer veel.

Ook onze dank aan hen, die dit zeer binnenkort eveneens nog zullen doen en wel op postrekening 58, t.n.v. de Humanistische Luisterkring te Utrecht.

Als omschrijving: „W. v. d. W. 1963”. Daarna komen de kwitanties, d.w.z. 40 cent extra kosten.

DE ADMINISTRATIE.

DE HUMANIST EN HET HUWELIJK

Men zegt vaak dat het humanisme zo vaag is; daar heb ik al meer over gesproken. En inderdaad, het verschaft ons geen recepten, die we maar klakkeloos hebben toe te passen. Maar welke levens-overtuiging biedt die eigenlijk wel? Men zal altijd zijn eigen beslissingen moeten nemen. En zelfs echte kookboekrecepten vereisen nog de kunst van de huisvrouw om tot iets goeds te leiden. Maar een levensovertuiging verschaft wel richtlijnen, die iets betekenen bij het nemen van de levensbeslissingen. En dat hebben we nodig ook. Want we leven in een zo snel veranderende wereld, dat de geijkte patronen niet meer passen op de werkelijkheid van vandaag. Daarom voelen we ons allemaal onzeker: ten aanzien van onszelf, ten aanzien van anderen, en ten aanzien van de jeugd. Wat moeten we met de levensvragen aan? De oude oplossingen voldoen niet meer; de oude tradities hebben ook geen innerlijk gezag meer, zelfs als men ze niet openlijk wil verloochenen. Er is twijfel gekomen, waar vroeger zekerheid was, ook al hield men zich dikwijls niet aan de zekerheden, die men met de mond beleeft. We zijn dikwijls het spoor bijster geraakt en hebben behoefte aan een lijn in ons bestaan.

Dit alles geldt op allerlei gebied; maatschappelijk en persoonlijk, in de samenleving, in het gezin, in de opvoeding, in het huwelijk. Over dat huwelijk en wat er mee samenhangt wil ik het vandaag hebben. Het is immers de kern van gezin en opvoeding en daardoor ook van de samenleving. Het is dus wel een zaak van heel groot belang. En als het humanisme iets waard is in de praktijk moeten humanisten ook daarvoor richtlijnen kunnen geven: geen geboden of verboden, die eventueel het schuldgevoel aanwakkeren, zonder de krachten op te wekken om met het leven klaar te komen, maar aanwijzingen, die van dienst kunnen zijn bij een zinvolle, menselijke ontplooiing. Daartoe moet men steeds weer de vraag stellen: Wat is de mens eigenlijk? Hoe kan hij zijn leven de moeite waard maken?

De mens nu leeft zijn menselijk bestaan doordat hij beslissingen neemt; doordat hij kiest. Hij moet dat doen, omdat hij — anders dan alle andere levende wezens — niet in de eerste plaats uit instinct handelt. En hij kan dat doen, omdat hij afstand kan nemen van de dingen; omdat hij ze beschouwen kan, omdat hij weet heeft van vóór en na, van hier en daar. Het dier kan niet anders dan zijn voorgeschreven levenspatroon verwerklijken; de mens moet zijn eigen leven maken. En hij doet dat tezamen met medemensen. De mensen zijn door hun oorsprong, door hun praktijk, door hun hele structuur op elkaar aangewezen. Mens-zijn is medemens zijn. Daarop berust de menselijke gelijkwaardigheid. Niet de gelijkheid, want mensen zijn niet gelijk, maar de gelijkwaardigheid. Omdat ze leden zijn van één stam en slechts gezamenlijk deze menselijke manier van leven verwerklijken

kunnen. Door dus in hun beslissingen de ander mede tot zijn recht te laten komen, door hem in zijn menszijn te eerbiedigen, door ook hem zijn eigen ontplooiing te laten in de richting van een gezamenlijke levensvervulling.

Dit allemaal betreft ook de seksuele verhoudingen. Ook die voltrekken zich bij de mens niet volgens een automatisch patroon, op vaststaande tijdstippen, maar in grote vrijheid waarover de mens zelf beslissen moet en waaraan hij zelf vorm moet geven. Ook in de seksualiteit heeft de mens weet van het gebeuren, hij heeft besef van verleden, en toekomst van ik en de ander, van nu en later. Daarom is de menselijke seksualiteit ook meer dan een biologisch gebeuren; het is een deel van zijn ontplooiing in medemenselijkheid. De partner is daarbij niet zo maar iets dat hij begeert of nodig heeft, maar een medemens waarmee hij samenleeft. En naarmate nu in de loop der ontwikkeling de mensen tot mondigheid en zelfstandigheid groeien, betekent de seksuele omgang ook meer en meer een volkomen vrije toenadering van twee zelfstandige individuen.

Maar hier ontstaat nu dikwijls een misverstand.

Men denkt soms wel dat deze stand van zaken zou moeten of kunnen leiden tot een wisselvallig seksueel spel, nu eens met deze dan eens met gene; maar dan vergeet men dat beide partners niet alleen in het heden leven, maar als mensen besef hebben van de samenhang in de tijd. En dit maakt dat zij naarmate ze voluit tot mensen rijpen meer en meer behoefte hebben ook hun seksuele leven te ontplooiën in samenhang, ook in samenhang met hun overige ontplooiing als mens, en in een steeds vollediger toenadering, tot de partner die ze als hun metgezel hebben erkend. Daarvan kan het seksuele leven niet worden uitgezonderd. Dat zou betekenen dat het iets minderwaardigs of iets bijkomstigs was. Maar in een humanistische visie is het lichamelijke onverbrekkelijk met het geestelijke verbonden, als de andere zijde van dezelfde werkelijkheid, en juist daarom noch minderwaardig, noch bijkomstig.

Vandaar dat de humanist het seksuele leven gericht ziet op het huwelijk als een in beginsel duurzame levensgemeenschap. Evenmin als de christen acht hij daarvoor het papiertje van de burgerlijke stand beslissend. Het huwelijk in deze zin groeit en wordt voltrokken tussen twee mensen. Maar ook voor de humanist geldt dat deze voltrekking, evenals andere belangrijke levensbeslissingen een maatschappelijke daad is. Het gaat de wederzijdse familie aan, het gaat de omgeving aan, het gaat de maatschappij aan. Die moet straks zorgen voor woning, werk, scholen, sociale voorzieningen en zo als dat heet een leefbaar milieu. Daarvan is de huwelijksplechtigheid bij de burgerlijke stand de bekrachtiging. Ik wil hier eerlijk aan toevoegen dat ik zelf toen ik trouwde,

de gang naar de burgerlijke stand als een formaliteit beschouwde. Maar om de hier genoemde redenen ben ik tot andere inzichten gekomen op dit punt. Mijn opvatting van het huwelijk blijft intussen dat het gesloten wordt tussen twee mensen en in zoverre tot stand komt zodra zij tot een in beginsel duurzame levensgemeenschap besloten hebben. Zo'n besluit is de afsluiting van een langdurig proces. Het is goed ons daar rekenschap van te geven in verband met de noodzakelijke opvoeding tot het huwelijk. Men is er op dit gebied zeker niet door alleen de nodige seksuele voorlichting te geven, hoe belangrijk dat ook is. Maar daar komt nog wel iets bij. Niet dat de opvoeder verondersteld wordt zwaarwichtige betogen weg te geven: dat is al heel kunstmatig, zowel bij de seksuele opvoeding in engere zin als bij de voorbereiding tot het huwelijk. Beide zijn onverbrekelijk verbonden aan de hele manier van leven en aan het dagelijkse onopvallende contact. En beide veronderstellen de vanzelfsprekende erkenning als iets waardevols en goeds van seksualiteit en huwelijk in het leven der volwassenen.

Dan is de jonge mens er op voorbereid dat huwelijk seksuele omgang inhoudt als een heel belangrijk bestanddeel, maar dat puur biologische seksualiteit nog geen menselijke omgang betekent. Dat moet de jonge mens leren en daar moet hij naar toegroeien. Door bewondering op een afstand eerst, door flirt en spel vervolgens. Dan komen de verliefdheden en naarmate de ervaring rijpt en de seksuele relatie verdergaat, komt ook de binding aan één persoon binnen de gezichtskring. Dan is het stadium der verlovings bereikt en is de mens na enige tijd rijp voor het huwelijk. Dat klinkt allemaal erg schematisch, maar het betekent in werkelijkheid een dikwijls moeizaam rijpingsproces. Ik hoop evenwel dat het duidelijk is, dat wat mij in de opvoeding voor ogen staat een weg is tussen twee uitersten: Aan de ene kant acht ik preutsheden en konventionaliteit uit den boze; aan de andere kant voel ik niets voor steeds wisselende, oppervlakkige seksuele verhoudingen. Want zij miskennen de medemenselijkheid in de seksualiteit en ontwrichten de persoonlijkheid.

Zo ziet de humanist het huwelijk dus als de echt menselijke vorm van de seksuele verhouding: een in beginsel duurzame levensgemeenschap. Dat wil niet zeggen dat hij het huwelijk onontbindbaar acht. Als in alle menselijke situaties, is ook hier de mislukking mogelijk. Een huwelijk kan in de loop van de tijd zo ontwricht raken, dat het een hel wordt voor alle betrokkenen: de partners, de kinderen, de omgeving.

Dan is ontbinding van zo'n huwelijk niet alleen geoorloofd, maar een zedelijke eis. Alleen: men zal zich er wel heel goed rekenschap van moeten geven of het huwelijk onherstelbaar ontwricht is. Want een ontbinding is geen kleinigheid. Voor de gehuwden niet, en vooral voor de kinderen niet. Zoals bij alle gewetensbeslissingen zullen alle omstandigheden in aanmerking genomen moeten worden, tot dat een mens zijn weg duidelijk voor zich ziet. Zoveel is zeker, dat men wat zich eenmaal voltrokken heeft niet zomaar uit kan poetsen. Men moet toch verder leven met zijn ervaringen.

Men kan geen bladzij scheuren uit zijn levensboek. Men heeft eenmaal een beslissing genomen en kan zich aan de consequenties niet onttrekken, ook niet door scheiding. En zeker is het niet zo, dat iedere „ontrouw” zoals men dat noemt van één der huwelijkspartners automatisch een morele reden tot scheiding zou zijn. Nog minder de ontdekking van een of andere onaangename eigenschap, hoe hinderlijk ook. Ik herinner me het geval van iemand die voor de vierde keer ging trouwen. Wil je wel geloven, zei hij, dat geen van die drie vrouwen deugde? De vraag was hier wel op zijn plaats of hij zelf helemaal deugde, maar die vraag was nooit bij hem opgekomen!

We deugen geen van allen, zou ik willen zeggen, we moeten leren met elkaar te leven. Het is van belang dat we jonge mensen al bij voorbaat van die waarheid doordringen. Het volmaakte huwelijk bestaat niet, want er zijn geen volmaakte mensen. Dat wil zeggen; er is geen goed huwelijk dat zonder wrijvingen verloopt. Het huwelijk is geen paradijs, maar het hoeft beslist geen hel te zijn. Men mag niet verwachten dat het terstond aan alle verlangens beantwoordt. Als het eenmaal gesloten is, moet het nog pas een goed huwelijk worden. Het is niet de geringste kunst om elkaar daarbij het recht te laten van eigen ontplooiing, van eigen vrijheid en... eigen fouten. Niets is zo funest als de ander te willen opvoeden tot volmaaktheid, terwijl men het zelf niet is.

We moeten ook leren geen hinderlijk beslag op elkaar te leggen. Een goed huwelijk is een open huwelijk, waarin man en vrouw hun eigen liefhebberijen hebben en hun eigen relaties. Het is gebaseerd op trouw aan de levenssituatie, aan de beslissing om het met elkaar te wagen in wel en wee, niet op jaloezie.

Een zeer bejaarde vriend van me pleegt te zeggen: Weet je hoe het komt dat we samen zo gelukkig oud zijn geworden? Omdat ik mijn ogen nooit in mijn zak heb, als er een mooie vrouw voorbij gaat! Daarin steekt een stuk levenswijsheid. Veel seksuele ontsporingen vinden plaats, omdat de normale erotische belangstelling geen gezonde uitweg vindt. Juist hierdoor voorkomt men dat de ene huwelijksgenoot elders zijn geluk zoekt en beiden van elkaar vervreemden.

De humanistische huwelijksopvatting is een echt menselijke: oprecht en gericht op trouw, nuchter en toegewijd aan de ander, ingebed in het wonder van het levensavontuur. Daarmee kan zij in deze periode van onzekerheid velen tot richtsnoer dienen. En het is dan ook niet verwonderlijk dat onze raadslieden vaak genoeg worden aangeklampt door mensen die juist in dit opzicht onzeker zijn geworden, en daardoor ontmoedigd en cynisch. Niet weinigen hebben uit dit contact nieuwe levensmoed geput en zo nieuwe kracht gevonden tot een menswaardige ontplooiing. Neemt u het mij niet kwalijk dat ik daarom ook in dit verband in herinnering breng dat aanstonds weer de maand van het Steunfonds Praktisch Humanisme aanbreekt. Ook ideële arbeid kost geld en vergt aller steun. Het giro-nummer is Amersfoort 6168. Denkt u er aan? Ieder stukje gewonnen menselijkheid is de moeite waard.

J. P. VAN PRAAG.

SPORT

Alhoewel er in mijn woonplaats iets aan de gasproduktie schijnt te haperen, bevind ik mij op dit ogenblik in een redelijk verwarmd vertrek. De witte staven van de gashaard, die als opengewerkte doodsbeenderen te halver lyve een zachte gloed uitstralen, schenken ons, als zij worden bijgestaan door wat truien en mollig schoeisel, de indruk van een kille lenteavond. En als wij af en toe eens naar de keuken gaan of de neus buiten de deur steken, prijzen wij de heerlijke kamertemperatuur.

Wij beklagen ons hierover niet, want wij behoren tot een generatie, die een kleine twintig jaar geleden wel voor koudere vuren heeft gezeten. Maar wij zullen het toch wel weer prettig vinden als er ook nog eens een hittegolf komt, zoals je die in de ouderwetse zomers had, waarover onze voorvaders zo boeiend konden vertellen.

Geruime tijd geleden heb ik geleerd, dat er verband bestaat tussen de beweging van de moleculen en de temperatuur. Het is mogelijk, en zelfs waarschijnlijk, dat de voortschrijdende wetenschap mijn schoolkennis heeft achterhaald, maar toentertijd was het zó, dat de moleculen zich trager bewogen, omdat het kouder werd, of dat het kouder werd, omdat de moleculen zich niet meer zo hups gedroegen. Reeds in mijn jeugd was dit een stukje praktische fysica, dat mij wel aansprak. Ook ik had, als een reusachtige molecuul, de neiging mijn bewegingen te beperken als de thermometer daalde.

Ik heb dan ook nooit veel geld uitgegeven aan wat men noemt de wintersport. De schaatsen, waarop ik mij enkele winters moeizaam heb voortbewogen, dateerden uit 1890 en waren door een stoere voorouder in 1911 aan de wilgen gehangen. Mijn uitgaven bepaalden zich tot een geringe bijdrage aan baanvegers en een iets grotere besteding aan zeer waterige waterchocolade en een taai gerecht, dat korstjes heette in zogenaamde koek-en-zopies. De koek en het zopie waren een aardig voorwendsel mijn moede enkels wat tot rust te laten komen. Men zat dan in een tochtig tentje met zijn voeten in het ijswater en het welbehagen van de rust werd alleen verminderd door het vooruitzicht, dat ik straks weer terug moest. Tegen de wind in, want ik heb nooit anders dan tegen wind geschaatst.

Het zal u nu al wel duidelijk zijn, dat ik ook dit jaar weer niet aan de elfstedentocht heb deelgenomen. Ik ben een vurig minnaar van het Friese land en de elf steden heb ik in de loop der jaren alle bezocht. Maar het zou niet in mijn hoofd opkomen ze alle elf in één dag af te doen en zeker niet op de

schaats. Als ik het mij trouwens goed herinner is het van Leeuwarden naar Sneek op de fiets al een hele ruk en dat is nog maar het begin.

Maar ondanks dit alles heb ik plezier in het schaatsenrijden... van anderen. Als ik snelle figuren schijnbaar zo moeiteloos over het ijs zie glijden, vraag ik mij wel even af, hoe het toch kan komen, dat ik zo misdeeld ben, maar mijn zorg is geringer dan de vreugde, dat ik in de gelegenheid ben echte, bewegende, schilderstukken van Avercamp te zien. Men had mij verteld, dat het nu in ons land ook mogelijk was de skisport te beoefenen. Aangezien ik deze nog nooit anders dan op filmjournaals had kunnen gadeslaan, heb ik mijn gashaard een dagje verlaten om te kijken hoe dat in werkelijkheid gaat. Ik had al begrepen, dat men hier te lande geen duizelingwekkende afdalingen maakt of van gevaarlijke schansen springt. Maar toch, men vond blijkbaar hier en daar de gelegenheid sierlijk naar beneden te glijden.

Toen ik uit de trein stapte aan het station, vanwaar ik per goedverwarmde automobiel mijn tocht naar het skigebied zou voortzetten, werd mijn oog getroffen door twee frisse jongemeisjes in betoverende truien, die blijkens haar uitrusting eveneens op weg naar het sportterrein waren, maar met meer actieve bedoelingen.

Een uurtje later heb ik ze teruggezien. Wat stonden zij daar schilderachtig in het witte winterlandschap. Wat een bloeiende rozen had de frisse vrieslucht op haar konen getekend. Hoe wedijverden haar blanke tanden met het wit van de sneeuw toen zij daar stonden te schertsen met even sportieve jongemannen, die ook toevallig op hun skiwandeling stonden te leunen.

Ik heb het aardige toneeltje enige tijd gadeslagen, voordat ik mij in een naburig café-restaurant wat ben gaan verwarmen. Zij waren in al die tijd geen duimbreds opgeschoten, maar ik meen wel begrepen te hebben, waarin de vreugde van de skisport voornamelijk ligt.

Ik geloof, dat de wintersport veel bijdraagt tot een algemene verbroedering en verzuistering met het doel deze vormen van naastenliefde zo spoedig mogelijk in hogere vormen te doen opgaan. Ik constateer dit zonder na-ijver, want deze sport heb ik ook met vreugde bedreven. Later bemerkt men, dat sneeuw en ijs voor deze vermaken niet beslist onontbeerlijk zijn. En als men, nog weer later, bij het haardvuur de portretten der kleinkinderen beziet, weet men, dat alles zijn tijd heeft.

H.H.

lezingen voor de radio

di. 5 feb. AVRO 16.00 uur: Th. W. Polet: „Wat doen de humanisten?

(ook internationaal”.

zo. 10 feb. VARA 9.45 uur: W. A. van Opijnen: „Wat doen we er tegen?”

zo. 17 feb. VARA 9.45 uur: G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.

zo. 24 feb. VARA 9.45 uur: H. Bongers: „Niet met gesloten beurzen”.

zo. 3 mrt. VARA 9.45 uur: J. P. van Praag: „Onze kinderen en wij”.

zo. 10 mrt. VARA 9.45 uur: D. H. Prins: „Onze nalatenschap”.

zo. 17 mrt. VARA 9.45 uur: G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.